

Brojnost upisanih i diplomiranih stručnjaka područja agrarne ekonomike na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Đurđica Žutinić¹ i Marina Tomić²

¹ Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za agrarnu ekonomiku i ruralni razvoj, 10000 Zagreb, Svetošimunska 25, Hrvatska (e-mail: dzutinic@agr.hr)

² Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za marketing u poljoprivredi, 10000 Zagreb, Svetošimunska 25, Hrvatska

SAŽETAK

Početak šezdesetih godina 20. stoljeća na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, osniva se Poljoprivredno-ekonomski odsjek za specijalističko obrazovanje agronoma područja agrarne ekonomike. Time se po prvi put na Fakultetu, ali i u Hrvatskoj, institucionalizira sveučilišno obrazovanje agrarnih ekonomista. U proteklim godinama došlo je do promjena u organizaciji studija i nastavnih programa, ali je „sačuvan“ kontinuitet obrazovanja stručnjaka tog područja. U članku se daje kronološki pregled broja upisanih i diplomiranih agronoma agrarnih ekonomista, obranjenih magistarskih radova („stari“ postdiplomski studij) i doktorskih disertacija od osnutka Fakulteta, odnosno Odsjeka. Istraživanje je pokazalo da je u proteklim godinama na Fakultetu bilo upisano više od 2700 studenata agroekonomskog usmjerenja, da je obranjeno 1039 diplomskih, 90 magistarskih radova i 71 doktorska disertacija.

Ključne riječi: studij agrarne ekonomike, studenti, Agronomski fakultet

UVOD

Proučavanje društveno-ekonomskih sadržaja hrvatskog sela i poljoprivrede ima dugu tradiciju, a u značajnijem je obujmu počelo u 19., osobito u 20. stoljeću. Ta su istraživanja pridonijela razvoju agrarne ekonomike kao znanstvene discipline i prethodila uvođenju društveno-ekonomskih nastavnih predmeta u formalno školovanje poljoprivrednih stručnjaka.

Uvođenje nastave iz područja agrarne ekonomike započinje u Hrvatskoj nešto kasnije u odnosu na razvijene zapadnoeu-

ropske zemlje. Prvi začeci izvedbe nastave ovoga područja u Hrvatskoj počinju osnivanjem dvogodišnje niže Poljoprivredne škole u Križevcima (1860.-1877. god.), kada su u školski nastavni program bila uključena i dva predmeta iz ekonomike: Gospodarenje i računarstvo i Računanje dohotka. Početkom 1877. god. škola dobiva status trogodišnje srednje škole, što je omogućilo uvođenje većeg broja nastavnih predmeta. Među ukupno 45 nastavnih predmeta, polaznici ove škole slušali su i 8 društveno-ekonomskih predmeta¹⁴. Preustrojem škole u Više gospodarsko učilište 1902. god., smanjuje

¹⁴ Methodology used for calculation is interpolation according the annual working hour of full time employment in agriculture, AWU=2 200 hours.

se broj nastavnih agroekonomskih i srodnih predmeta. U dvogodišnjem obrazovanju studenata općeg poljoprivrednog smjera, bilo je zastupljeno samo 5 predmeta poljoprivredne ekonomike i srodnih disciplina (Rapajić, 1975.). Učilište djeluje do 1919. god., kada se u Zagrebu osniva Gospodarsko-šumarski fakultet. Fakultet je nastavljao rad dokinutog Višeg gospodarskog učilišta i Šumarske akademije (1897. god). U nastavnom programu fakultetskog Gospodarskog (poljoprivrednog) odjela (slijednik tog Odjela je današnji Agronomski fakultet) znatna je pozornost bila posvećena i predmetima područja agrarne ekonomike. U jedinstvenom programu naobrazbe poljoprivrednih inženjera kao obavezni uvode se predmeti iz agrarne politike, zakonodavstva, općeg i poljoprivrednog zadrugarstva i gospodarske uprave.¹⁵

Nakon 30 godina rada Fakulteta, reformom nastave se udio društveno-ekonomskih kolegija u obrazovanju agronoma smanjuje. Do šezdesetih godina 20. stoljeća zastupljenost tih kolegija u nastavnim programima obrazovanja (općeg i tadašnjih biotehničkih usmjerenja) poljoprivrednih inženjera bila je oko 15% (Monografija AF, 2009.). Nastojanja za jasnijom fizionomijom sveučilišnog obrazovanja stručnjaka agrarnih ekonomista na Fakultetu se ostvaruju početkom 60.-tih godina prošlog stoljeća. U sklopu tadašnje reorganizacije studija, na prijedlog fakultetskog Zavoda za ekonomiku i organizaciju poljoprivrede, Savjet i Fakultetsko vijeće 8. svibnja 1961. god. donose odluku o osnivanju Poljoprivredno-ekonomskog odsjeka. Nastava na Odsjeku počinje ak. god. 1963./1964. upisom prvog naraštaja

studenata/ca, i to prema nastavnom planu dodiplomskog studija ustanovljenog Statutom Fakulteta 1963. god. Time se po prvi puta na Fakultetu, ali i u Hrvatskoj, institucionalizira (zasebni) sveučilišni studij (dodiplomskog) obrazovanja agronoma sa specijalističkim znanjima iz područja agrarne ekonomike.

Cilj je ovog priloga, na deskriptivnoj razini, prikazati: (a) brojnost upisanih i diplomiranih studenata/ca agroekonomskog usmjerenja/studija; (b) broj polaznika/ca i obranjenih magistarskih radova („stari“ postdiplomski magistarski studij) i (c) broj obranjenih disertacija iz područja agrarne ekonomike na Fakultetu, od njegova osnutka do danas.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U radu se za kronološki pregled broja upisanih i diplomiranih agrarnih ekonomista i obranjenih doktorskih radova koristila arhivska dokumentacija Studenske referade Agronomskog fakulteta, te relevantni literaturni izvori (Spomenice /monografije/ Fakulteta). Za prikaz broja obranjenih magistarskih radova („stari“ postdiplomski studij) koristila se Monografija o magisteriju Ekonomika poljoprivrede (u tisku), autorsko djelo sveučilišnog profesora agrarnog ekonomista dr. sc. T. Žimbreka.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Brojnost polaznika/ca i diplomiranih agronoma - agrarnih ekonomista

Sveučilišno obrazovanje poljoprivrednih inženjera područja agrarne ekonomike na Fakultetu počinje ak. god. 1963./1964.,

¹⁵ U nastavnom planu i programu kao predmeti pojedinačnih ispita prije II. diplomskog ispita studenti su morali polagati predmet Nacionalna ekonomija i financijska znanost. Za III. diplomski ispit polagali su predmete: Privatno pravo, Gospodarsko knjigovodstvo, Gospodarska uprava i taksacija i Upravna nauka i upravno pravo. Kao obavezne predmete nakon polaganja diplomski ispita, studenti su slušali i predmete: Opće i gospodarsko zadrugarstvo, Zadrugarstvo, Gospodarska statistika, Gospodarska trgovina, Agrarna politika i predmet Agrarni zakoni (Spomenica, AF 1919.-2009.)

kada se na novoosnovani Poljoprivredno-ekonomski odjek upisuje 22 studenta/ca. Godine 1982., sukladno promjenama u reformi obrazovanja, Odsjek prerasta u Poljoprivredno-ekonomski obrazovni profil, koji zadržava kontinuitet specijalističkog obrazovanja agrarnih ekonomista od prve godine studija pa sve do ak. god. 1996./1997.

Tijekom 33 godine na poljoprivredno-ekonomski odsjek/profil upisalo se ukupno 2.446 studenata/ca ili prosječno 74 polaznik/ca po ak. god. Najmanji broj upisanih studenata Odsjek je imao ak. god. 1964./1965., svega 17 polaznika, a najveći je ostvaren ak. god. 1967./1968. kada je studij upisalo 243 osobe.

Preustrojem nastavnih programa dodiplomskih studija, ak. god. 1996./1997. „gasi“ se ovaj obrazovni profil. Na Fakultetu se uvodi novi obrazovni program, osnivaju se dva opća studija: Bilinogojstvo, sa sedam granskih usmjerenja, i studij Stočarstvo, s tri usmjerenja. Time je napušten sustav specijalizirane dodiplomske nastave od prve godine studiranja. Osniva se i treći (novi) studij Uređenje krajobraza koji je organiziran kao međufakultetski studij. Sva tri studija traju 4 i pol godine, odnosno IX semestra. Upis polaznika po tom obrazovnom sustavu traje do ak. god. 2004./2005., a prema odluci Sveučilišta u Zagrebu, upisani studenti mogu obraniti diplomski rad najkasnije do konca 2012. god.

Specijalističko obrazovanje studenata iz područja agrarne ekonomike organizirano je na studiju Bilinogojstvo od V. semestra na zasebnom usmjerenju Agroekonomika. Prvi polaznici usmjerenja upisali su se ak. god. 1998./1999., a zadnji ak. god. 2006./2007. U tom je razdoblju usmjerenje Agroekonomika upisalo 181 redovitih studenata i 76 ponavljača.

Akadske godine 2005./2006., sukladno reformi hrvatskog visokog obrazovanja, na Fakultetu se uvodi tzv. Bolonjski

sustav studiranja kroz tri obrazovna ciklusa: preddiplomski, diplomski i poslijediplomski (doktorski) studij. Prijelazom na Bolonjski sustav studiranja na Fakultetu je utemeljen i preddiplomski studij Agrarna ekonomika u trajanju 3 godine, a od ak. god. 2008./2009. organiziran je i diplomski studij Agrobiznis i ruralni razvitak, u trajanju od 2 godine, a nešto kasnije i novi poslijediplomski (doktorski) studij Ekonomika poljoprivrede. Kreatori tih studija bili su nastavnici agroekonomskih zavoda (Zavod za agrarnu ekonomiku i ruralni razvoj, Zavod za menadžment i ruralno poduzetništvo i Zavod za marketing u poljoprivredi). Uz nastavni program predložena je i upisna kvota od 35-40 studenata, rukovodeći se procjenama o potrebi tržišta rada, ali i o učinkovitosti nastavnog rada u manjim skupinama. Prema evidenciji studentske referade, dosada je preddiplomski studij Agrarna ekonomika upisalo ukupno 274 redovitih studenata i 68 ponavljača. Na diplomskom studiju Agrobiznis i ruralni razvitak, zaključno s 10. 09. 2011. god., bilo je upisano 78 redovnih studenata i 2 ponavljača.

Od osnutka Poljoprivredno-ekonomskog odsjeka do 1. rujna 2011. godine više od tisuću studenata/ca steklo je fakultetsku diplomu (Tablica 1). Na „starim“ studijima diplomiralo je 1019 osoba, a na Ms. studiju Agrobiznis i ruralni razvitak 20 polaznika. Uspješnost studiranja je bila znatno manja u odnosu na broj upisanih studenata, svega 38,4% okončalo je studij fakultetskom diplomom.

Postdiplomski magistarski studij Ekonomika poljoprivrede – „stari program“

Godinu dana nakon osnivanja Odsjeka organiziran je i postdiplomski magistarski studij Ekonomika poljoprivrede. Studij je započeo upisom ak. god. 1964./1965., a trajao do ak. god. 2004./2005. jer se uvode-

njem bolonjskog sustava studiranja on gasi¹⁶. Nastava na studiju trajala je dvije godine, a završavao je javnom obranom magistarskog rada pred stručnim povjerenstvom. Prema

evidenciji, studij je upisalo ukupno 282 polaznika/ca, od kojih je približno trećina (31,9%) steklo akademsku titulu magistra znanosti (Tablica 2).

Tablica 1. Uspješnost studiranja

Naziv studija	Broj upisanih	Broj diplomiranih	% diplomiranih
Poljoprivredno-ekonomski odsjek/profil	2.446	939	38,4
Bilinogojstvo - usmjerenje Agroekonomika	181	80	44,2
Ms - studij Agrobiznis i ruralni razvitak	78	20	25,6
Ukupno*	2.705	1.039	38,4

Izvor: Žutinić, Đurinski 1998, Arhivska dokumentacija Studenske referade AF za 1999.-2011.god.

* zaključno s 01.09. 2011.

Tablica 2. Broj upisanih studenata/ca, broj magistara i trajanje poslijediplomskog studija – magisterija Ekonomika poljoprivrede od ak. god. 1964./1965. do ak. god. 2003./2004.

Akademska godina	Broj upisanih polaznika/ca, broj i udio magistara (%)			Trajanje studiranja -godina-
	Upisani	Magistrirali	%	
1964./1965. – 1965./1966.	30	13	43,33	7,40
1972./1973. – 1973./1974.	29	9	31,03	7,51
1974./1975. – 1975./1976.	29	9	31,03	8,16
1977./1978. – 1978./1979.	21	6	28,57	5,97
1979./1980. – 1980./1981.	36	4	11,11	6,70
1981./1982. – 1982./1983.	21	7	33,33	6,18
1983./1984. – 1984./1985.	13	5	38,46	5,94
1985./1986. – 1986./1987.	14	1	7,14	4,68
1989./1990. – 1990./1991.	16	7	43,75	4,63
1995./1996. – 1996./1997.	7	4	57,14	5,86
1997./1998. – 1998./1999.	23	12	52,17	5,89
1998./1999. – 1999./2000.	8	5	62,50	3,91
2000./2001. – 2001./2002.	10	2	20,00	3,74
2003./2004. – 2004./2005.	25	6	24,00	6,33
Ukupno/Prosjeak	282	90	31,91	6,43

Izvor: T. Žimbrek, 2011.

Doktorati izvan doktorskog studija

Na Zagrebačkom sveučilištu, osnivanjem Gospodarsko- šumarskog fakulteta, osnovan je i prvi Poljoprivredni odjel zadužen za provođenje postupaka za stjecanje

doktorata znanosti. Među prve tri disertacije obranjene na Fakultetu 1925. godine, dvije su bile iz područja gospodarske uprave¹⁷. Do sredine šezdesetih godina na Fakultetu je obranjeno 17 disertacija koje disciplinarno pripadaju agrarnoj ekonomici. Od šezde-

¹⁶ Prema Odluci Senata Sveučilišta u Zagrebu (18 01. 2010.) studenti koji su upisali stare magistarske studije za znanstveno usavršavanje, mogli su ga završiti do kraja 2011. god.

¹⁷ Nekoliko dana nakon obrane prve disertacije na Gospodarsko-šumarskom fakultetu iz područja živinogojstva, Milan Grković, dipl. ing. agr. stekao je doktorat iz područja gospodarske uprave obranivši disertaciju naslova „Prilog pitanju o relativnosti poljoprivrednih proizvodnih sistema“. Iste je godine i Karlo Šoštarčić Pisačić obranio disertaciju naslova „Razvoj nazora o zemljišnoj renti i poljoprivredi“.

setih godina uvjet za stjecanje doktorata bio je završen postdiplomski studij magisterij, a pristupnici su trebali imati barem jedan objavljen znanstveni rad ili barem jednogodišnje iskustvo u znanstveno-istraživačkom radu. U tom je razdoblju (1967.- 2011.god.) izvan doktorskog studija doktorat znanosti iz agrarne ekonomike steklo 66 pristupnika/ca.

Poslijediplomski studij Ekonomika poljoprivrede

Poslijediplomski (doktorski) studij Ekonomika poljoprivrede odobren je Odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu 2005. god. Studij je aktiviran 2008. god. nakon dobivanja Dopusnice Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH. Studij traje tri godine u kojima su polaznici dužni ostvariti 180 ECTS bodova. Izravnom nastavom (ispiti i seminari) stječe se 42 ECTS boda, dok se preostali bodovi stječu temeljem znanstveno-istraživačkog rada (objavljivanje znanstvenih radova područja disertacije, znanstvenim usavršavanjem i sl.) i pozitivno ocjenjenom i javno obranjenom disertacijom. Poslijediplomski studij Ekonomika poljoprivrede, završno s ak. g. 2010./2011., upisalo je 32 polaznika/ca. Dosada je jedna polaznica poslijediplomskog studija stekla akademsku titulu doktora znanosti.

ZAKLJUČAK

Institucionaliziranje sveučilišnog obrazovanja agrarnih ekonomista na Agronomskom fakultetu u Zagrebu približava se svojoj 50. obljetnici. U proteklih godinama zavidan je broj osoba koje su stekle akademske kvalifikacije, stvarajući korpus nastavnih kadrova i profesionalnih istraživača na hrvatskim (ali i inozemnim) poljoprivrednim fakultetima, znanstvenim ustanovama i školama, profesionalnih kadrova u poljoprivrednim i srodnim

tvrtkama, upravnim i stručnim službama, pa time i sudjelujući u recentnim trendovima razvoja ove discipline. Naime, agrarna ekonomika, uz sociologiju sela, danas je najznačajnija disciplina među društvenim i biotehničkim znanostima koje istražuju društveno-ekonomski kontekst hrvatskog seoskog prostora i poljoprivrede kao najvažnije grane primarne ljudske proizvodnje. „Razvojem poljoprivrede i gospodarstva u cjelini, agroekonomska i agrarno-sociološka istraživanja proširuju se na srodne djelatnosti, kao što je prerada, promet i potrošnja poljoprivrednih proizvoda odnosno hrane, na područje agrarnog biznisa, ali i na cjelokupno seosko područje u smislu višestruke svrsishodnosti poljoprivrede“ (Žimbek, 2011:1). Sve to nalaže kontinuirano propitivanje i nadogradnju nastavnih programa za školovanje i permanentno znanstveno i stručno usavršavanje stručnjaka ovoga profila.

LITERATURA

- Rapajić, N. (1975.): Razdoblje od otvaranje Gospodarsko-šumarskog učilišta u Križevcima do otvaranja Poljoprivredno-šumarskog fakulteta u Zagrebu 1860.-1919., Spomenica povodom 30. godišnjice rada Instituta za ekonomiku poljoprivrede i sociologiju sela, Zagreb, 1975., str. 15-23.
- Agronomski fakultet 1919. – 2009., Monografija, Printer grupa, Zagreb.
- Žimbek, T. (2011.): Povijesni prikaz i bibliografija s pregledom magistarskih radova Poslijediplomskog studija - magisterija iz Ekonomike poljoprivrede na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1964.-2009.), rukopis u tisku.
- Žutinić, Đ., Đurinski, M. (1998.): Kretanje broja upisanih, apsolviranih i diplomiranih studenata na poljoprivredno-ekonomskom odsjeku AF Sveučilišta u Zagrebu šk. god. 1963./64.-1996./97., Zbornik Prvi Sabor hrvatskih agrarnih ekonomista, ur. Brkić, S., HAED, Zagreb, str. 105-108.

The number of enrolled and graduated students in the field of agricultural economics at the Faculty of Agriculture, University of Zagreb

ABSTRACT

In the early 1960s Faculty of Agriculture, University of Zagreb founded Agricultural Economics Study for specialist education in the field of agricultural economics. The university education of agricultural economists was for the first time institutionalized at the Faculty, but also in Croatia. In recent years there have been changes in the organization of the study and curriculum, but the continuity of educating experts in this area is preserved. The article gives a chronological overview of the number of enrolled and graduated agronomists-agricultural economists, defended master's theses ("old" post-graduate study) and doctoral dissertations at the Faculty since the time of its establishment. Research has shown that over 2700 students in recent years enrolled in the Faculty, 1039 graduated, 90 students successfully defended master degrees and 71 PhD titles were awarded.

Key words: study of agricultural economics, students, Faculty of Agriculture